

Helden der weldadigheid.

Wat is er gisteravond veel omgegaan in dat blonde hoofdje, dat nu zoo rustig op het kussen ligt!

Fantastische beelden van den grijsaard, die over de schoorsteenen rijdt, van een stoomboot uit Spanje, van een wit paard en een zwarten knecht, van speelgoed en van lekkers, en van wat al niet meer.

Doch de slaap der vroege jeugd is sterker dan de fantasie, laat zelfs nauwelijks droomen toe, en de verontruste geest heeft alleen zooveel macht, dat hij morgenochtend den slaap vroeg zal doen verdwijnen, en dat kindje den wekkerdienst van het gezin zal bewijzen. Blondkopje zal niet rusten, voor het weet wat de Sint heeft gebracht.

De Sint! Protestanten hebben geen heiligenvereering en wijden geen dagen aan menschen. Maar de Hervorming heeft toch één vorm van heiligenvereering niet geheel kunnen uitroeien, en de verlichting van de negentiende eeuw heeft het evenmin kunnen doen. Sint Nicolaas rijdt op zijn witte paard naar Amsterdam en van Amsterdam naar Spanje. En naast hem gaat Sint Maarten, ook te paard, ook met zijn mantel, al is hij in ons land niet zoo algemeen de Sint als zijn tijdgenoot Nicolaas.

Waarom rijden die beide heiligen toch altijd op een wit paard en waarom dragen ze altijd dien teekenenen tabberd?

Het antwoord is niet ver te zoeken. 't Is de Germaansche Wodan, die in zijn mantel gehuld en op zijn schimmel rijdend, nog altijd door de Germaansche landen trekt, alleen onder andere namen.

Wodan was de weldoende god, de gever van vruchtbaarheid, de zegenaar van den oogst. Wodan werd vereerd met dankbaarheid, en een dankbaar hart is mededeelzaam en geeft gaarne van zijn overvloed aan wie minder bedeeld is.

De geschiedenis der Joden, ouder dan die der Germanen, geeft er ons reeds een voorbeeld van. Toen Hamans plan tot hun uitroeiing mislukt was, maakten ze den veertienden en vijftienden dag der maand Adar tot dagen der maaltijden en der vreugde, en der zending van deelen aan elkander en der gaven aan de armen. (Esther IX : 17—22.)

En deze dagen van Purim worden na vijf-en-twintighonderd jaren nog altijd op dezelfde wijze gevierd.

Want een dag van weldadigheid en van blijde verrassingen is onder alle volken gewenscht en geliefd. Tot de verre Chinezen toe hebben zulk een dag in hun Nieuwjaarsfeest, begin Februari, als de nieuwe lente ontwaakt. En ook onze Germaansche voorouders hebben hun vriendelijkheidsdag gehad en zij wijdden hem aan Wodan.

Toen kwam het Christendom, voor een groot deel van overwinnaarswege opgelegd. En dat Christendom kon wel de godenbeelden doen verdwijnen, maar niet de inwendige zielsvereering van de goden, en ook niet de gebruiken, waarmede hun dienst werd gevierd. Toen heeft de kerk, die de leiding der geesten had, aldus geredeneerd: het is beter die gebruiken in stand te laten, maar ze over te leiden op de heiligen. En zoo is het gebeven tot op dezen dag. Ja, zoo sterk is de oude natuurdienst gebleken, dat ook de Protestantsche landen meedoen en de namen der Roomsche heiligen gebruiken.

Intusschen hebben verschillende dagen van najaar en winter in verschillende streken de vereering tot zich getrokken. In ons land is het in hoofdzaak Sint Nicolaas, en dat zal wel zijn tengevolge van den invloed van het machtige Amsterdam, welks hoofdkerk aan Sint Nicolaas was gewijd. Toch zijn er ook streken, waar Sint Martinus een deel van de feestvreugde krijgt. Groningen b.v. heeft het paard van Sint Martinus op zijn hoofdtoren, en in stad en dorp trekt — of moet ik zeggen: trok? — de jeugd op den avond van den 11^{en} November de straten door met

een brandend kaarsje in een uitgeholde raap op een stok onder het zingen van: „Sint Martinus bisschop, patroon van onzen lande,” een vers in een mengsel van Nederlandsch en dialect, en dus vermoedelijk in ouden tijd in verder omtrek in gebruik. Het lied eindigt met: „Hier woont 'n rieke man, dai ons wel wat geven kan,” en dan nog een zegenwensch. Om dat geven was het natuurlijk te doen.

Onze Deutsche burenen hebben evenals de Skandinaviërs den dag „der zending van deelen aan elkander” op Kerstmis geplaatst, wat in vele kringen in ons land overgenomen is. Sint Maarten is echter ook, vooral in Zuid-Duitschland, in hooge eere. De eerste nieuwe wijn wordt met Sint Maarten gedronken, het oogstmaal met Sint Maarten gegeten, en algemeen in gebruik is de Sint-Maartensgans, naar alle waarschijnlijkheid het overblijfsel van de offerande, die na den oogst aan Wodan werd gebracht.

En dan komt Maarten Luther ten slotte ook nog hier en daar meedoen. Hij is immers de nieuwe Martinus, die den naam van den ouden draagt. Geboren 10 November 1483, en den 11^{en}, op Sint-Maartensdag, gedoopt.

Toch, al zullen velen Luther een weldoener heeten, tot de helden der weldadigheid rekent men hem niet.

Wel zijn naamgenoot, en dezen zelfs meer nog dan Sint Nicolaas.

Martinus van Tours werd in 316 in Hongarije geboren. Zijn vader was een Heiden, maar hij bezocht reeds vroeg in stilte de school voor kerkelijk onderwijs. In dien tijd begon in Egypte het monnikenwezen te ontstaan, en dat maakte op hem diepen indruk. Hij werd echter officier in het Romeinsche leger. En als officier deed hij in Amiens de daad, die hem typeert.

't Was een zeer strenge winter in het jaar 334. Op een kouden Januari-morgen reed hij de stad uit, en zag voor de poort een bedelaar, bijna geheel ongekleeed. Toen nam Martinus zijn zwaard, sneed zijn mantel in tweeën en gaf den bedelaar de helft. In den volgenden nacht verscheen Christus hem, in dien halven mantel gekleed, en die verschijning maakte, dat Martinus zich terstond liet doopen.

Hij wist van keizer Julianus ontslag uit den dienst te krijgen, en van dien tijd af wijdde hij zich aan werken der liefde. In het bijzonder wordt van hem verteld, dat hij door zijn gebed vele kranken genas en duivelen uitwierp. Een tijdlang vertoefde hij in Italië; dan kwam hij weer in Frankrijk en stichtte er het eerste klooster van het Westen, in de buurt van Poitiers. Later werd hij door den wil des volks tot bisschop van Tours gekozen.

Van den historischen Sint Nicolaas is veel minder bekend. Hij is geboren te Patera in Lycië (Klein-Azië,) en werd bisschop van Myra in Lycië, omdat afgesproken was, dat de eerste, die de kerk binnen zou komen, bisschop zou worden, en hij was toevallig de eerste. Bij de vervolging onder keizer Diocletianus werd hij gevangen gezet, en onder keizer Constantijn bevrijd. In den kerkelijken strijd over de leer der Drieëenheid was hij een geweldig strijder tegen de Arianen. Zijn gebeente rust te Bari in Zuid-Italië. Hij was wel in Klein-Azië begraven, maar in de 11^e eeuw werd zijn overschot door Barische kooplieden geroofd. Wat al niet geroofd is in den loop der tijden!

Maar de tijden laten zich niet rooven den dag der weldadigheid en der vriendelijke verrassing, welke „heilige” ook de geheimzinnige gever moge zijn, achter wien de ware gever zich verschuilt. En of kinderen gelooven in den goeden Sint of niet, ze zien met verlangen uit naar zijn dag, en groote menschen vieren mee het feest der vriendelijkheid. Inderdaad een feest, dat te midden der onvriendelijkheden wel in eere mag worden gehouden, al is de oorsprong Heidensch en de naam Roomsche-Katholiek. Het wezen is menschelijk.

A. L.

